Onderwerp: Reactie Vollegrondsector op de Internetconsultatie voor het 8e Actie Programma Nitraat

Den Haag, 20 augustus 2025

Geachte mevrouw, mijnheer,

Namens de groenteverwerkende bedrijven aangesloten bij de Vereniging van de Nederlandse Groenten- en Fruitverwerkende Industrie (VIGEF), de leden van Vollegrondsgroenteorganisatie (VGO), de leden van Stichting TOG en leden van de vereniging GroentenFruit Huis reageren wij hierbij op de internetconsultatie van het concept 8e Actieprogramma Nitraatrichtlijn (8e APN). Samen vertegenwoordigen wij het overgrote deel van de groenten ketens in Nederland, van telers tot en met de verwerking.

Het Nederlandse groente agrocomplex vervult een cruciale rol in de voedselvoorziening, volksgezondheid en duurzame landbouw. Hoewel het areaal relatief klein is, vertegenwoordigt de keten een hoge opbrengstwaarde per hectare en draagt zij dagelijks bij aan de beschikbaarheid van verse én verwerkte groenten in supermarkten, groothandel, horeca en grootkeukens. Het merendeel van de in Nederland geproduceerde vollegrondsgroenten wordt geconsumeerd binnen Nederland en Noordwest-Europa. 70% van de Nederlandse consumptie van verse groenten komt van Nederlandse bodem. Een deel van de in Nederland geteelde groentengewassen wordt lokaal verduurzaamd en, op een later moment, in Nederland geconsumeerd.

Algemene reactie vooraf

Wij onderschrijven de noodzaak tot verdere verbetering van de waterkwaliteit en de doelen van de Nitraatrichtlijn. We waarderen dat het ministerie in het 8e APN expliciet kiest voor een ingroeipad richting doelsturing, waarbij ruimte ontstaat voor maatwerk op bedrijfsniveau. Dat is een belangrijke stap richting een meer op uitkomsten gebaseerd systeem, waarbij ondernemers zelf verantwoordelijkheid nemen voor het realiseren van milieudoelen. De komende tijd zullen VIGEF, VGO, TOG en GroentenFruit Huis zich actief blijven inzetten binnen een breed consortium van organisaties uit de agrarische sector dat gezamenlijk werkt aan de verdere uitwerking en concrete implementatie van deze veelbelovende strategie.

Tegelijkertijd constateren wij dat veel onderdelen van het programma nog onvoldoende uitgewerkt zijn om een volledige inhoudelijke reactie te kunnen geven. Met name rondom de aangekondigde herziening van de stikstofgebruiksnormen, de streefwaardes bij doelsturing en de lijsten met rust-, winter- en vanggewassen zijn nog veel vragen onbeantwoord, wat het onmogelijk maakt om een daadwerkelijke inhoudelijke reactie te geven op hetgeen wat ter consultatie ligt.

Tot slot zijn veel van onze zorgen en aandachtspunten in deze brief gerelateerd aan het feit dat de sector slechts een zeer beperkt aandeel in het Nederlandse landbouwareaal vertegenwoordigt, maar - afhankelijk van de nadere uitwerking - de economische en teelttechnische gevolgen zeer groot zijn, wat de toekomst van de groentenverwerkende industrie in Nederland onder druk zet. Dit blijkt ook uit de WUR-ex-ante analyse (deel 2).

- We produceren een wijde range aan groenten, in de officiële statistieken van CBS worden alleen al 43 groentegewassen expliciet aangemerkt, naast de groep 'overige' groentengewassen.
- Gemiddeld gaat het per gewas slechts om zo'n 2.000 hectaren (zie ook tabel op pagina 3 voor nadere uitwerking).
- In totaal spreken we over minder dan 5% van het areaal, terwijl de 5 grote in Nederland geteelde gewassen goed zijn voor meer dan driekwart van het areaal.

2025*	
Totaal Nederland	**592.173**
Akkerbouw	546.996
Tuinbouw open grond	26.946
Fruit open grond	18.232

** Cijfers uit CBS 2025*

Houd deze oppervlaktes in ogenschouw in de afweging tussen milieu- en economische impact in de verdere uitwerking van het 8e APN. Zeker in het licht van voedselzekerheid, klimaatadaptatie, bodemgezondheid en preventieve gezondheidszorg is het essentieel dat er voldoende ruimte en perspectief blijft voor een robuuste, concurrerende groenteteelt in Nederland. Beleid dat deze sector raakt, zoals het 8e APN, moet dan ook zorgvuldig worden getoetst op uitvoerbaarheid, praktische effecten en impact op economische én maatschappelijke waarden.

Zorgpunten en aandachtspunten

Wij hebben zes zorgpunten over de nadere uitwerking van het 8e APN:

1. **Actualisatie stikstofgebruiksnormen**

De herziening van de stikstofgebruiksnormen vormt een fundamenteel onderdeel van het 8e APN. Echter, deze normen worden pas na afronding van onderhavige consultatie bekendgemaakt, op basis van het advies van de Commissie Deskundigen Meststoffenwet (CDM). Hierdoor ontbreekt momenteel zicht op de concrete gevolgen voor de groenteteelt in zijn totaliteit en per specifiek gewas. Juist omdat stikstofnormen bepalend zijn voor de uitvoerbaarheid en economische haalbaarheid van teelten, is het cruciaal dat deze normen worden afgestemd op de agrarische praktijk en de teeltspecifieke behoeften.

Voor de vollegrondsgroentesector is het de vraag of een generieke aanscherping van stikstofnormen op zand- en lössgronden proportioneel is wanneer het niet meer in lijn is met de optimale agrarische praktijk. De sterkste concentraties vollegrondsgroenteteelt zijn namelijk te vinden in het zuidelijk zandgebied die een grote rol speelt in de beschikbaarheid van Nederlandse groenten.

Voorbeeld: Prei is een gewas wat uitsluitend op zandgronden (zand zuid) geteeld kan worden vanwege fysiologische teelt- en oogstomstandigheden. De huidige stikstofgebruiksnorm voor deze teelt bedraagt 180 kg N per hectare, terwijl het wetenschappelijke Handboek voor Bemesting (CBAV) een veel hogere behoefte aangeeft. Alleen al de aanbevolen bijbemesting bedraagt 200 kg N per hectare. De huidige regelgeving schiet tekort voor een economische haalbare en kwalitatief verantwoorde teelt. Deze discrepantie onderstreept de noodzaak van maatwerk en teeltspecifieke normstelling binnen het 8e APN.

- ➔ Geef bij de normaanpassing prioriteit aan teelten met grote oppervlakten zoals akkerbouwgewassen en mais, waar de milieuwinst relatief groter is.
- ➔ Generieke aanscherping die leiden tot normen ver onder goede landbouwpraktijk en landbouwkundige norm en is voor specifieke groenteteelten onverantwoord: er dreigen dan bepaalde teelten economisch en teelttechnisch onmogelijk te worden. Er moet dus rekening worden gehouden met de goede landbouwpraktijk. Teeltspecialisten van ondergetekende groenteorganisaties bieden aan om, wanneer het advies beschikbaar is, dit met het ministerie nader te bespreken, gezien de specifieke kennis per teelt die nodig is om weloverwogen keuzes te maken.

2. Streefwaarden in de doelsturingsaanpak

Het 8e APN benoemt de ambitie om gebiedsgerichte streefwaarden vast te stellen als onderdeel van de doelsturingsaanpak. Wij vinden het van belang dat deze streefwaarden tijdig, transparant en in samenspraak met de sector worden vastgesteld, en dat zij gebaseerd zijn op actuele en sectorspecifieke data. Zonder duidelijkheid over deze streefwaarden is het voor ondernemers onmogelijk om de haalbaarheid, impact en risico's van maatregelen te beoordelen. Namens de ondertekenende organisaties doen wij dan ook een nadrukkelijke oproep aan het ministerie om bij het vaststellen van streefwaarden nadrukkelijk te differentiëren per teelt om op die wijze rekening te houden met de biologische en teelttechnische eigenschappen van gewassen.

➔ Onderzoek of voor gespecialiseerde groententeelten specifieke drempelwaarden voor achterblijvend nitraatresidu in de bodem gehanteerd moet worden. Dit wordt ook in Vlaanderen toegepast gezien het feit dat sommige teelten van hoogwaardig belang zijn, en in volle groei worden geoogst voor humane consumptie. Het is daarom niet altijd verdedigbaar dat een groenteteler verantwoordelijk wordt gehouden voor wellicht hogere nitraatresiduen, wanneer dit mogelijk niet het resultaat is van slecht beheer. Wij zijn er wel voorstander van om op basis van meetdata normen af te spreken die de sector met toepassing van technische hulpmiddelen (digitalisering en precision farming) kan halen en zich aan committeert.

3. WUR: Flinke financiële gevolgen voor Zand- en lössregio's

Wij maken ons in het bijzonder zorgen over de impact van de voorgestelde maatregelen op de groenteteelt in zand- en lössregio's. Juist in deze gebieden vinden veel van de gespecialiseerde teelten plaats, zoals prei, spinazie en asperge, die voor bijna honderd procent op zandgronden worden geteeld. Deze groenteteelten kunnen niet in klei worden geteeld, verplaatsen naar andere gronden is fysiologsch niet mogelijk, tegelijkertijd gaat het vaak slechts om zo'n 2.000 hectaren per gewas (zie tabel hieronder).

Illustratief de tuinbouw arealen (CBS 2025)

Top 5 Tuinbouw (totaal)	
Spruitkool	3.130
Sluitkool (totaal)	2.907
Asperges (totaal)	2.752
Bloemkool	2.395
Broccoli	2.294

Top 5 Tuinbouw (Zand)	
Asperges (totaal)	2.575
Prei	1.827
Aardbeien (totaal)	1.673
Sla	1.583
Komkommerachtigen	829

Hierbij ontbreekt: Spinazie 1.507 hectaren (een akkerbouwareaal bij CBS 2025)

Voor het zuidelijk zand- en lössgebied wordt een rotatie met 1-op-3 rustgewassen aangekondigd, met een mogelijke aanpassing naar 2-op-6. Dit voorstel bedreigt de continuïteit van de groenteteelt en de verwerkende industrie. Uit de WUR-ex-ante analyse (deel 2) bij het 8e APN blijkt dat juist in zand zuid de maatregelen zullen leiden tot een significante daling van het areaal groentegewassen op eigen bedrijven (van Boekel et al., 2025). De verplichte 1:3-rotatie dwingen groentetelers ertoe om meer grond extern te huren, met alle onzekerheden en kosten van dien. Bovendien laat de analyse zien dat de aangekondigde beleidsmaatregelen nauwelijks extra verbetering van de waterkwaliteit opleveren ten opzichte van het reeds ingezette beleid (referentiescenario). Ondanks de beperkte milieuwinst loopt het inkomen van een gemiddeld groentebedrijf in zand zuid sterk terug:

- In combinatie met structureel lagere gebruiksnormen en de verplichting tot meer rustgewassen loopt dit op tot een totale inkomensdaling van ongeveer 14% van het vijfjarig gemiddeld inkomen (van Boekel et al., 2025).
- Het gemiddelde groenteareaal daalt in de WUR-doorrekening per bedrijf van 32 hectare naar 18 hectare (-43%!) (van Boekel et al., 2025).

- Teelt van akkerbouwmatige groenteteelt (groenten voor de verwerkende industrie) zal verdwijnen: dit past niet langer in een akkerbouwrotatie bij 1:3 rotatie met de kapitaalsintensieve standaard teelten zoals aardappelen, suikerbieten, mais en uien. Dit komt onder andere omdat veel van de teelten van industriegroenten plaatsvinden op bij akkerbouwers gehuurd land. Als de grondgebruiker afgerekend wordt op de uitspoelingsnormen via GLB en de eigenaar (akkerbouwer) heeft daar geen invloed op, dan kan dat consequenties hebben in de keuze van het bouwplan van de akkerbouwer. Het beschikbaar krijgen van huurgrond voor industriegroeten kan daarmee sterk beperkt worden komende periode, omdat de consequenties voor de grondeigenaar en zijn bouwplan niet duidelijk zijn.

Dit betekent een substantiële krimp van de productiecapaciteit, het bestaansrecht voor veel bedrijven in onze ketens en dus voor de beschikbaarheid van groenten. De economische schade, voor het totale afzetcomplex inclusief snijderijen en verwerkende fabrieken staat daarmee niet in verhouding tot het milieueffect. Hierdoor zal immers de verwerkingscapaciteit afnemen, wat directe gevolgen heeft voor de concurrentiepositie van Nederlandse verwerkers in een markt die al zwaar onder druk staat van buitenlandse spelers. Wat op zijn beurt weer gevolgen heeft voor onze voedselzekerheid.

In dit kader willen wij ook wijzen op de stapeling van maatregelen. De combinatie van lagere gebruiksnormen, verplichte rustgewassen en beperkingen op bemesting na hoofdteelt, raakt de groenteteelt op meerdere fronten. De continuïteit van bedrijven komt in gevaar, terwijl het alternatief – bijvoorbeeld uitwijken naar buitenlandse productie – geen bijdrage levert aan de Nederlandse milieudoelen of voedselzekerheid.

- ➔ De economische schade moet afgewogen worden tegen het milieu-impact bij relatief kleine groentegewassen.
- ➔ Projecten wijzen uit dat er mogelijkheden zijn om de nitraatuitspoeling onder vollegrondsgroenteteelten te verbeteren. Dit potentieel wordt niet benut door het teeltareaal te verkleinen en te vervangen door extra rustgewassen. De ondergetekende partijen pleiten ervoor dat de nadruk in eerste instantie gelegd moet worden op kennisopbouw binnen de sector in plaats van extra generieke aanscherpingen.
- ➔ Ook de lijst met rustgewassen wordt geactualiseerd. Naar inschatting maken de helft van de groentetelers gebruik van de mogelijkheid om een korte hoofdteelt te laten opvolgen door een onbemest vanggewas dat vóór 1 september is ingezaaid. Wij pleiten ervoor dat deze maatregel behouden blijft als optie in de vernieuwde lijst met rustgewassen, om perspectief te behouden voor het voortbestaan van Nederlandse groenteteelten binnen de geldende milieukaders.

4. Actualisatie winter- en vanggewassenlijsten

Tot onze verbazing wordt in het concept 8e APN ook een actualisatie van de lijsten voor winter- en vanggewassen aangekondigd. Dit is nog niet eerder met de sector gedeeld, ondanks reguliere overleggen. Het is onduidelijk wanneer deze aanpassing plaatsvindt, of de sector geconsulteerd zal worden en of er voldoende tijd is om deze te verwerken in de bouwplannen en contractteelt.

Gelet op het belang van stabiliteit in wet- en regelgeving en de noodzaak voor telers om duidelijkheid te hebben over hun bemestingsruimte, pleiten we er als sector voor om de analyse uit te voeren in het 8e APN, maar de inwerkingtreding van de nieuwe lijsten te implementeren met ingang van het 9e APN. Met als redenen dat:

- de huidige gebruiksnormenlijsten ook mede tot stand zijn gekomen op basis van CDM-adviezen;
- dat met name de kleinere teelten – die vanwege hun beperkte areaal slechts een geringe impact hebben op de waterkwaliteit – onevenredig geraakt dreigen te worden door tussentijdse aanpassingen. Denk hierbij aan prei, schorseneren, spruiten, wortelen, boerenkool die de hele winter worden geoogst en spinazie, chinese kool, bloemkool die tot heel laat in het seizoen worden geoogst. Als telers korting krijgen op de gebruiksnormen voor

het volgend jaar door late oogst dan komen zij nog veel verder onder de landbouwkundige norm met gebruiksruimten terwijl het absolute areaal wat er na 1 oktober nog ten velde staat weinig imapct heeft op de te behalen doelen;

- telers moeten voldoende tijd krijgen om te anticiperen op nieuwe lijsten met winterteelten of rustgewassen. Dergelijke aanpassingen kunnen aanzienlijke invloed hebben op bouwplankeuzes, en vereisen daarom tijdige communicatie en voorbereiding. In de hele keten van teler, verwerker en opslag zijn capaciteiten ingericht om vanuit de bestaande oogstperiode jaarrond product beschikbaar te hebben tegen optimale kosten voor de consument. Indien producten in bepaalde periodes niet meer geoogst kunnen worden kan dat disruptie in de keten veroorzaken, met als gevolg een hogere kostprijs voor de consument. Voor groenten is dat effect veel directer dan voor akkerbouwproducten.
- Er wordt aangekondigd dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen winterteelten die na 1 november worden geoogst, onderverdeeld in teelten die gespreid worden geoogst i.v.m. logistieke redenen en teelten die laat in het najaar worden geoogst om teelttechnische redenen. Als partijen in de vollegrondsgroentesector willen wij hierover nauw betrokken zijn en vragen het ministerie om deze lijsten tijdig te delen en ons hierbij nauw te betrekken. Deze analyse kan alleen gedegen worden uitgevoerd met praktijkinbreng. Door na een bepaalde datum niet meer te oogsten vervallen er voor de industrie (conserven en diepvries) verwerkingsweken waardoor hun totale verwerkingscapaciteit afneemt. Dit heeft directe gevolgen voor de concurrentiepositie van Nederlandse verwerkers in een markt die al zwaar onder druk staat van buitenlandse spelers. Dit heeft gevolgen voor onze voedselzekerheid.

5. Na de hoofdteelt niet meer bemesten

Het voorstel om na de hoofdteelt niet meer te mogen bemesten op zand- en lössgronden wordt gesteund maar roept cruciale vragen op binnen de vollegrondsgroentesector. In deze sector worden namelijk vaak meerdere hoofdteelten na elkaar geteeld. Een groenteteler heeft per direct 45% meer areaal nodig om hetzelfde bouwplan rond te zetten, en als je de vergelijking maakt met nu 1:4 rustgewassen naar 1:3 spreken we over 50%. Dat is economisch onhaalbaar voor deze sector. Wij zetten ook onze vraagtekens bij de bijdrage die het levert aan de milieudoelen. Het gaat ook voorbij aan vroege teelten waarin niet bemest wordt (bijv wortelen, die gift komt voor de 2e teelt).

- Onze suggestie is daarom om de wettekst zodanig te formuleren dat het bemestingsverbod geldt na de hoofdteelt of, indien er meerdere hoofdteelten per jaar worden verbouwd, na de laatste hoofdteelt geldt.
- De vollegrondsgroentesector is ook voorstander van het instellen van een stikstofgebruiksnorm van nul voor groenbemesters, met uitzondering van soorten die actief aaltjes bestrijden, namelijk Tagetes, resistente bladrammenas en eventueel resistente gele mosterd. Een succesvolle teelt van deze gewassen is cruciaal om de resistentiewerking effectief te benutten. Voor alle andere groenbemesters is het belangrijk dat zij gestimuleerd worden om een goed wortelstelsel te ontwikkelen, zodat ze optimaal nitraatresidu kunnen onttrekken. Voor overige groenbemesters achten wij een aparte gebruiksnorm niet noodzakelijk.

6. Databeschikbaarheid en aanhaking vollegrondsgroentesector in mestbeleid

Vollegrondsgroentebedrijven maken momenteel geen deel uit van het Basismeetnet van het Landelijk Meetnet Mestbeleid (LMM). Hierdoor ontbreekt tot op heden inzicht in de waterkwaliteit onder deze bedrijven. Wel loopt er een pilotstudie uitgevoerd door het RIVM, die beoogt inzicht te verkrijgen in de nitraatgehalten onder vollegrondsgroentepercelen. Ook de LLTB voert veel metingen uit bij akkerbouwers en groentetelers in Limburg. De voorlopige resultaten van zowel het RIVM als de LLTB tonen aanzienlijke variaties in de gemeten waarden, wat duidt op potentieel aanzienlijke verbeterkansen binnen de sector.

- Wij pleiten voor een publiek-private samenwerking tussen overheid en sector gericht op dataverzameling en praktijkonderzoek. Op basis van die metingen zijn we als groentenketen graag bereid om ons te committeren aan te behalen doelen die we in overleg met de overheid afspreken. Goed huisvaderschap voor onze omgeving in combinatie met voedselzekerheid via duurzame productie zijn daarbij onze uitgangspunten. De opgave waarvoor we staan, met het brede scala aan verschillende groentengewassen in verschillende gebieden, is daarin groot en divers.

7. Korten stikstofgebruiksnorm na scheuren grasland

Wij zijn voorstander van het hanteren van een lagere, maar acceptabele stikstofgebruiksnorm voor teelten volgend na het scheuren van grasland.

Tot slot

Wij hopen dat het ministerie bovenstaande punten betrekt bij de verdere uitwerking van het 8e APN en benadrukken graag onze bereidheid om constructief mee te denken over een werkbaar en effectief mestbeleid dat hand in hand gaat met een duurzame en concurrerende groenteteelt in Nederland.

Marline Kester Branchemanager VIGEF	Richard Schouten Algemeen Directeur	Geert Hermans Secretaris	Dave Smit Voorzitter
VIGEF	Groenten Fruit Huis	STICHTING TOG TEELT OVERLEG GROENTEN	VollegrondsGroente Organisatie

VIGEF

De VIGEF is de belangenorganisatie van de grondstoffenleveranciers en producenten van verwerkte groenten, fruit en champignons. De Producenten van de bij de VIGEF aangesloten ondernemingen zijn goed voor meer dan 20% van de Nederlandse consumptie van groenten en fruit. Binnen de VIGEF zijn er 5 bedrijven die industrieel vollegrondsgroenten verwerken tot gezonde, lekkere en houdbare producten: HAK, Ardo, Coroos, Oerlemans en Baltussen.

GroentenFruit Huis

GroentenFruit Huis staat voor de belangen van bedrijven die actief zijn in de afzet van groenten en fruit en is een bron van kennis en inspiratie. De leden vertegenwoordigen een aandeel van ruim 80% van de totale omzet (groenten en fruit) van € 18 miljard (incl. telersverenigingen).
Vereniging GroentenFruit Huis telt 270 leden. De leden zijn handelsbedrijven en telersverenigingen die zich bezig houden met de afzet van groenten en fruit. Zij zijn gespecialiseerd in binnenlandse groothandel, import, export, be- en verwerken, verpakken en op- en overslag van groenten en fruit.

Stichting TOG

De stichting TOG behartigt de belangen van industriegroenten telers en industrie groenten verwerkers in Nederland. De telers zijn dagelijks bezig de groenten optimaal te kweken en te laten verwerken om zo de leveringszekerheid van groenten te waarborgen op een zo duurzaam mogelijke wijze.

VGO

VollegrondsGroentenOrganisatie vertegenwoordigt vollegrondsgroente teeltzaken van de samenwerkende telersverenigingen Oxin, Fossa Eugenia, Greenery, Tolpoort, De Schakel en ZON.